

TEMAT

Modern gemenskap intresserar

*Sov gott –
5 tips för hemmet*

*Innovation från
Laihela: olja från
plastavfall*

*Orkidéer
som passion*

Mari Pantsar

**"Kolneutrala
företag
är vinnare"**

MIKKO LEHTIMÄKI

Att skapa en wow-upplevelse

KUNDUPPLEVELSE. Det är ett ord som man inte kan undgå att stöta på idag när det är tal om företag som vill utveckla sin verksamhet. När jag nyligen flyttade från bankvärlden till energibranschen ändrades målsättningen från "utmärkt och oöverträffbar kundupplevelse" till "branschens bästa kundupplevelse". Varför i all världen har den blivit dagens trendterm? För att det är vad alla företag vill ge sina kunder, en wow-upplevelse. Det vill vi med. Vad innebär det då? Det kan vara olika saker för olika människor. För mig är det först och främst lätthet, att jag själv kan välja hur, var och när jag sköter mina ärenden. Det kan också vara någonting helt nytt, något som jag inte har kommit att tänka på, något som överraskar mig på ett positivt sätt. Ofta är det i hög grad fråga om en känsla.

Nyligen blev det aktuellt att skaffa luftvärmepump till sommarstugan. Viktigast för mig var då att det skulle vara enkelt. Att jag inte skulle behöva bemöda mig alltför mycket. Lättast hade det varit att ringa mitt eget trygga energibolag och beställa en nyckelfärdig installation. Installation av luftvärmepumpar ingår dock inte i utbudet, så jag fick höra mig för i de sociala medierna. På Facebook hittade jag till slut en bra och pålitlig installatör, och inom en vecka satt luftvärmepumpen på plats. Dessutom kan jag nu styra temperaturen med min mobil. Helt toppen! Det gav mig en wow-upplevelse.

Energibranschen och elbolagen är inne i en brytningstid, och utveckling av kundupplevelsen är viktigt för alla. Vad man upplever idag är det man förväntar sig i morgon, heter det. Därför är byggandet av kundupplevelsen en kontinuerlig process. I mitt arbete får jag vara med och skapa olika, också helt nya tjänster och lösningar, som vi hoppas ska bli en del av våra kunders wow-upplevelse. Jag är glad över att få vara med på den resan.

Ha en mysig höst!

Lena Lainio
kundtjänstchef

Innehåll

Temaartikeln i detta nummer handlar om den moderna gemenskapen som många söker sig till och deltar i bland annat via stadsevenemang, nätgemenskaper eller volontärarbete. Tillsammans med andra förbättrar vi världen och vårt eget välbefinnande.

3 I FRAMTIDEN

Hoppa upp på en elhoj!

4 TEMA

Tillsammans är vi mer

12 BABEL

Mari Pantsar: "Kolneutrala företag" är vinnare

14 SMARTARE HEM

Sov gott!

16 PASSION

Jyrki Elfving: "Min dröm är att se en snödrotsning på Himalaya"

20 AKTUELLT

Vasa Elektriskas nya strategi och värderingar, sköt om din diskmaskin, pilotprojekt för lägre elräkning m.m.

24 VASAKOMPETENS

Plast får nytt liv

26 KORSORD

27 RECEPT

Couscousgratängen blir din nya favorit

KONCERNEN VASA ELEKTRISKAS KUNDTIDNING

Följande Nette utkommer 11/2019

Postadress: PB 26, 65101 Vasa

Besöksadress: Kyrkoesplanaden 6, 65100 Vasa

Växel: 06 324 5111

Kundtjänst: 06 324 5750, kundtjanst@vasaelektriska.fi

Felanmälningar: 06 324 5710 (24 h, samtalen spelas in)

Internet: www.vasaelektriska.fi

ISSN: 1458-7297

Produktion: Aller Ideas

Chefredaktör: Mikaela Jussila,

nette@vasaelektriska.fi

Redaktionskommitté: Olli Arola, Håkan Bodö,

Göran Heino, Mikaela Jussila, Tiina Lillbacka,

Beatrice Lundqvist

Tryckeri: UPC Print

Pärmbild: Heli Blåfield

Hoppa upp på en elhoj!

Text **ELLA PESONEN**

Bild **RMK VEHICLE CORPORATION**

ELBILAR ÄR PÅ STARK FRAMMARSCH, och nu följer elmotorcyklarna efter.

Ute i världen finns flera tillverkare av elhojar, till exempel marknadsledaren Zero. Även Harley-Davidson är på väg med sin länge väntade första elmodell.

Elmotorcyklar tillverkas också i Finland. Företaget RMK Vehicle Corporation föddes för några år sedan när Åbobot **Teemu Saukkio** byggde sin egen motorcykel.

"Jag var redan som barn sådan att när jag fick fingrarna på en ny sak ville jag pilla isär den och sätta ihop den igen. När jag fyllde 15 riktades mitt intresse mot mopeder", berättar Saukkio, som är huvudplanerare i företaget.

Motorcykeln han byggt är den första elmotorcykel som är tillverkad och registrerad i Finland. Utifrån den utvecklade Saukkio tillsammans med sina kolleger

den eldröda prototypen till RMK E2 som presenterades för allmänheten på MP-mässan i Helsingfors i februari.

Mottagandet har varit entusiastiskt, både hemma och i utlandet.

"Många har förundrat sig över om det verkligen är sant att den finns."

Prototyperna till elmotorcyklarna framställs i Åbo, och en produktionslinje i Seinäjoki finns i planerna. Priset för en elhoj landar på runt 25 000 euro, och tiotals förhandsbeställningar har redan kommit in.

E2-elmotorcykelns trumf är miljövänligheten, men den har även många andra plus.

"Den är en bra motorcykel sammantaget: den ser bra ut, den har lång räckvidd och bra motoreffekt. Och man slipper byta olja."

De finstiltillverkade elmotorcyklarna kan ses i trafiken senast nästa år, men i Åbo kan du se en redan nu, när Saukkio åker och handlar.

Text **TERHI HAUTAMÄKI**
Bilder **HELI BLÅFIELD, LINDA BAARMAN, MIKKO LEHTIMÄKI**

Tillsammans är vi mer

Gemenskapen mellan bybor eller släktingar har delvis tynat bort under tidens lopp. Längtan efter samhörighet och att göra saker tillsammans har ändå inte försvunnit. Den moderna gemenskapen kanske varar bara en stund, äger ofta rum virtuellt eller förenar människor som delar samma intresse men lever långt borta från varandra. Vi vill ha gemenskap för att den är bra för oss och världen.

Yhteismää, som organiserar gemenskapsprojekt, ordnar bl.a. evenemanget Middag under himlen som har spridit sig från Helsingfors ut i världen.

Helsingforsbon **Pauliina Seppälä** upptäckte gemenskapens kraft av en slump.

Seppälä arbetade tidigare som forskare och journalist. När det kom en stor mängd asylsökande till Finland grundade hon år 2009 gruppen Refugee Hospitality Club på Facebook för positiva möten mellan asylsökande och bofasta. Det blev början till en folkrörelse.

Även återvinningsjippon Städdagen (Siivouspäivä) föddes ur ett enda Facebook-inlägg. Sedan har det spridits till tiotals städer. På Städdagen omvandlas gator, gårdar och parker till loppmarknader där vem som helst kan sälja sina prylar. Försäljningsställena är utmärkta på evenemangskartan.

Också aktionen "Inga lempengar" (Ei leikki-rahaa), som kämpade för bättre löner för småbarnspedagoger, fick sin början i en Facebook-grupp som Seppälä grundade.

De sociala medierna är en motor och ett viktigt verktyg för den nya samhörigheten. Enligt Seppälä gäller det att våga chansa om man vill få människor att engagera sig.

"Man kastar fram en idé och ser om någon nappar på den eller inte. Man kan aldrig veta vad det är som folk tar till sig och som får snöbollen i rullning."

Många upplever att vår tid är hektisk och individualistisk och saknar samhörighet. Seppälä insåg att folk behöver hjälp på traven att göra saker tillsammans: det ska till en ny sorts atmosfär som sporrar till det.

År 2012 gick Seppälä samman med två andra personer för att grunda ideella föreningen Yhteismaa, som planerar och genomför socialt meningsfulla projekt, evenemang och tjänster. Samma aktörer driver gräsrotsfinansieringstjänsten Mesenaatti.

Idag är Yhteismaa och Mesenaatti heltidsjobb för Seppälä. Föreningen Yhteismaa drivs av tre personer och finansieras genom stipendier, företagssamarbete och gräsrotsfinansiering. Mesenaatti däremot är ett företag som drivs med försäljningsintäkter.

"Städdagen var med om att skapa en kultur för gemensamt handlande, tolerans och nyttjande av det offentliga utrymmet, tanken att det går att göra så här, att vi kan hitta på saker själva."

Finländarna väljer sitt sällskap

Yhteismaa organiserar varje vår evenemang: Middag under himlen, som samlar folk till att äta middag på gårdar, torg, trottoarer och i

parker tillsammans med vänner, grannar och vilt främmande människor. Idén har spridit sig från Finland till bland annat Sankt Petersburg, Buenos Aires och Washington.

Seppälä har även varit med om att starta tjänsten Nappi Naapuri. Det är en virtuell Finlands-karta där folk kan mötas som i en by förr i världen. Genom tjänsten kan man söka och erbjuda hjälp med till exempel barnpassning eller hemsysslor.

Seppälä tycker att det finns ett klart intresse för att göra saker tillsammans, men i praktiken är finländarna lite försiktiga med att gå med i till exempel grannskapsprojekt.

"Folk är rädda för att om man gör någonting frivilligt får man genast bära bördan för det hela. Vi behöver mer en kultur av enkelt samarbete, där det inte behövs projektledare."

En utmaning i grannskapsprojekt tycker Seppälä är att finländarna ofta är noga med sitt sällskap. Många är först försiktiga med att inläta sig i något, men när de går in för något så är de starkt engagerade.

Avsikten med Nappi Naapuri är att göra det normalt att be om hjälp, säger Seppälä. Det har bidragit till möten mellan äldre och barnfamiljer som bor i samma grannskap, vilket ger ömsesidig glädje och nytta.

Primus motorer behövs

Pauliina Seppälä önskar att allt fler saker i samhället hände på gräsrotsnivå och att folk tog initiativ själva.

"Att problemlösningen utgick ifrån människor och grupper och den offentliga sektorn sedan räckte ut med en hjälpande hand."

Yhteismaa vill inte göra allt färdigt, utan utveckla plattformar och en infrastruktur så att folk kan göra saker tillsammans. När människor möts och lär känna varandra börjar de skapa nya sätt att agera själva.

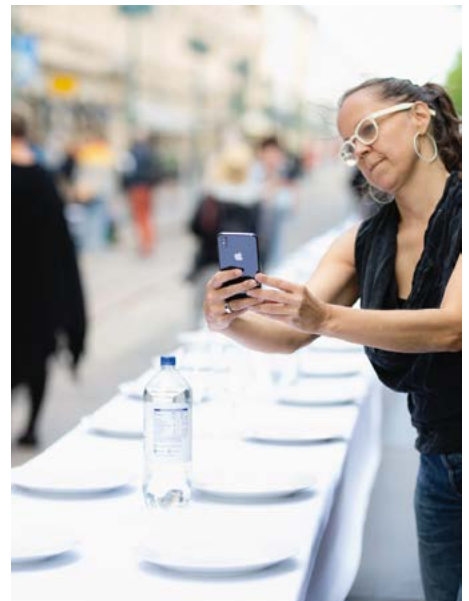
"Ofta är det bra att det finns en eller flera primus motorer i verksamheten. Men vi vill nödvändigtvis inte vara det, utan skapa verktyg för de som är det."

Seppälä har märkt att man inte ska ta en alltför stor roll när det gäller att bolla med idéer och aktivera folk, eller att agera organisatör alltför tidigt.

"Då kan de andra uppleva att deras insats eller kompetens inte behövs. Det är bättre att man låter ett kreativt kaos råda i början där tiotals människor börjar bygga något nytt tillsammans. Sedan går några in för det helhjärtat." ■

För Pauliina Seppälä är de sociala medierna ett viktigt verktyg för att bygga upp en gemenskap. Exempelvis finns Middag under himlen på Facebook under namnet Finnish Your Dinner.

3

tankar om den moderna gemenskapen

1

Vi söker gemenskaper som känns egna.

Förr i tiden utvecklades en gemenskap mellan människor som bodde nära varandra. Idag kan var och en söka sin egen gemenskap var helst i världen. På nätet träffas såväl spelentusiaster som småinvesterare eller människor som drabbats av samma sjukdom.

Känslan av gemenskap är dock densamma som förr. Den består av en delad tro på att tillhörighet till just gruppen i fråga hjälper till att fylla ett behov.

"Också på webben baserar det sig på att gemenskapen fyller ett viktigt behov och är tillräckligt betydelsefull", säger gemenskapsforskaren **Miia Kosonen**, som arbetar som projektledare vid Sydöstra Finlands yrkeshögskola.

Allt utgår från växelverkan och förtroende.

"Rutiner som upprepar sig är också viktiga. Det går inte att bygga upp en gemenskap om växelverkan är kaotisk och ingen vet vad som ska hända härnäst."

I virtuella gemenskaper spelar delade föreställningar en framhävd roll. Redan mycket diskreta antydningar bidrar till en uppfattning om gruppmedlemmar och stereotypa bilder om "de andra" långt innan en egentlig bekantskap uppstår.

"Forskare pratar om ett så kallat snabbt förtroende. Det gör det möjligt att komma igång med umgänget."

2

Gemenskaper kan vara tillfälliga.

r 2014 uppstod ett fenomen som hette nödkaffe (hätakahvit) och som spred sig snabbt i mammagrupper på Facebook. Det var ett kodord med vilket utmattade mammor kunde tillkalla varandra för att få hjälp när de behövde stöd. Bakgrunden till fenomenet var tragiska familjemord som fick folk att fråga sig hur man skulle kunna hjälpa uttrötta mammor. Så småningom kom nödkaffe också att betyda vanligt stöd i vardagen som vi alla behöver då och då.

Nödkaffe är ett exempel på dagens tillfälliga gemenskap. Alla gemenskaper är inte årlånga förbindelser, utan de kan vara kortvariga projekt här och nu. En sådan gemenskap kan också vara äkta och verklig om den faktor som förenar parterna känns tillräckligt meningsfull, tycker Miia Kosonen.

"En tillfällig gemenskap kan uppstå när folk äter middag ihop eller går samman för att rädda en byskola, men också när man studerar. Det kan ganska snabbt uppstå en tät samhörighet exempelvis kring en kurs."

FOTOLIA

3

Vi har många parallella gemenskaper.

Allt fler människor har ett jobb där de växlar mellan olika arbetsgemenskaper beroende på projekt eller uppdragsgivare. Man kan också ingå i flera gemenskaper både virtuellt och i sitt eget bostadsområde på fritiden.

"Dagens gemenskap har olika beståndsdelar. Vid sidan av täta gemenskaper finns det mindre fasta och ytligare gemenskaper."

Enligt Kosonen kan breda, ytliga gemenskaper på sociala medier vara ett slags övergångsfas. Ursprungligen var nätgemenskaper mindre stammar, kamratgrupper och subkulturer, och utvecklingen går från allas gemensamma sociala medier åter mot mindre stammar, tror Kosonen.

"Det är vad folk längtar efter: deras egen trygga sandlåda. Inte en Facebookgrupp där man ska ropa bland 20 000 andra." ■

Att hjälpa gör dig lycklig

GENOM VOLONTÄRARBETE

kan man hjälpa sina medmänniskor, men man tjänar också själv på att göra saker tillsammans.

Det finska forskningsprojektet Generationskedjan, där man fokuserar på efterkrigsgenerationen och deras barn, har visat att de som deltar i volontärarbete är lyckligare än de som inte gör det.

Lyckan av gemensamt arbete förstärks av sociala relationer och eventuellt även av att volontärarbetet är offentligt och synligt.

I en omfattande brittisk undersökning kom man fram till att volontärarbetets positiva effekter på den psykiska hälsan blir synliga från 40 års ålder och uppåt.

Amerikanska forskare i sin tur har märkt att en lägre socioekonomisk ställning är förknippad med en lägre lyckonivå hos de som inte gör volontärarbete. De som volontärarbetar är däremot lika lyckliga sinsemellan oavsett socioekonomisk ställning.

Källa: Antti O. Tanskanen, Mirkka Danielsbacka: *Ovatko vapaaehtoistyö ja hyväntekeväisyys yhteydessä onnellisuuteen?* Yhteiskuntapolitiikka 80 (2015):5.

Hitta ditt eget
volontärarbete!

hiio100.fi
vapaaehtoistyö.fi
vapaaehtoiseksi.fi

Alli Ikonen är en talko-lägerveteran. Hennes färskaste lägerminne är från Hangö där hon röjde upp stranden på Tulludden under ledning av WWF:s naturskyddsexpert Teemu Niinimäki.

Volontärarbete skapar vi-anda

Alli Ikonen från Helsingfors har deltagit i WWF Finlands talkoläger i 15 år. Under den tiden har hon hunnit se en lång rad orter från Utsjoki till Åbo skärgård.

I år hölls lägret på Tulludden i Hangö. Där finns ett dynamråde med 45 utrotningshotade och nära hotade arter. Lägerdeltagarna gjorde en insats för naturvärden genom att minska övergödningen bland annat genom att gallra tallbeståndet på området.

”Ett talkoläger är en helhetsupplevelse. Dagens jobb och även naturskydd är ofta ganska abstrakta saker. Här ser man sina händers verk med en gång. En vecka på fältet med lägerkompisar är mycket intensiv. Då glömmar man allt annat.”

Ikonen tycker att det är trevligt att göra naturvårdsarbete tillsammans. Då får man mycket gjort på en kort tid. När man har tydliga mål och goda instruktioner är det lätt att uppbygga en vi-anda.

”Lägerdeltagarna är människor som är intresserade av samma saker men

som man inte nödvändigtvis annars skulle träffa i vardagen.”

Finländarna är ivriga volontärarbetare. Efterfrågan på volontärarbete växer hela tiden, säger WWF:s naturskyddsexpert **Teemu Niinimäki**. Exempelvis blir WWF:s talkoläger, som har organiserats sedan 1977, idag fullbokade på några timmar.

”Den största skillnaden är att förr var vi en mindre grupp, men nu är det en väldig massa folk som vill delta.”

Arbeten på talkolägren är relativt enkla uppgifter som inte kräver förhandskunskaper. En viss lätthet är just det som tilltalar många volontärarbetare: man kan utföra konkreta, väl instruerade arbeten och njuta av friluftslivet, och allt är färdigt organiserat.

”Här kan man stänga av hjärnan. Här finns arbetsledning, lägerkock, verktyg och allt annat. Det är som att sätta sig vid dukat bord. Deltagarna betalar bara för sina resor.” ■

Trender inom den moderna gemenskapen

HACKATON | Ett trendigt sätt att lösa affärsmässiga eller samhällsrelaterade problem är att bjuda in experter till ett evenemang där de jobbar ihop i ett eller två dygn. Ofta är lösningarna digitala, men nuförtiden kan ett hackaton ha lösningar på vilket problem som helst. Hackatons organiseras av universitet, företag, kommuner, föreningar m.m.

MEETUP | Människor som är intresserade av samma saker kan lätt hitta varandra på nätet och även ordna möten i det verkliga livet. Då kan de likasinnade träffas utan att förbinda sig till långvariga hobbygrupper och utan behov av en färdig organisation eller etablerad arrangör. Onlinetjänsten Meetup är en av de mest kända globala kanaler med vilka man kan samla ihop människor som bor på samma område kring ett tema.

MATANDELSLAG | Ett matandelslag är ett sätt att skaffa närodlat mat, men samtidigt är det en gemenskapsaktivitet som ger glädje i sig. Andelslaget finansierar odlingen med skördeavgifter som medlemmarna betalar. Det mesta arbetet utförs av yrkesfolk, men även medlemmarna utför en avtalad mängd talkoarbete på åkrarna.

YES IN MY BACKYARD | NIMBY, "not in my backyard", är ett uttryck för negativ lokalpatriotism som motsätter sig oönskade förändringar i ens bostadsområde. En motsats till det är tankesättet "yes in my backyard" eller YIMBY, som syftar till att skapa en öppen atmosfär mellan stadsborna och förebygga sociala problem. I USA är YIMBY-rörelsen främst fokuserad på produktion av förmånliga bostäder, medan termen i Finland ofta avser sammanförande av till exempel asylsökande och lokalbefolkning.

FOTOLIA

Coworking – att jobba ensam tillsammans

DET BLIR ALLT VANLIGARE med distansarbete, egenföretagande och snuttjobb. Ändå längtar många efter en arbetsgemenskap.

På flera håll i Finland har det uppstått coworkingkontor där frilansare, egenföretagare och små firmor arbetar under samma tak och får en känsla av samhörighet. I ett coworkingkontor kan man hyra en arbetsplats eller ett rum för en kort tid eller permanent. De gemensamma faciliteterna kan omfatta mötesrum, restaurang, skrivare eller möjlighet till yoga eller nätverksträffar.

Många moderna arbetstagare har två olika arbetsgemenskaper: kollegor som man jobbar med i samma projekt, ofta på distans, och de som jobbar på samma delade arbetsplats och som man bollar idéer med på kafferasten. Delade arbetsplatser finns att söka på coworkingkontor, på Mushrooming.fi eller i gruppen Mushrooming på Facebook.

Varför lönar sig gemenskap?

FÖRR I VÄRLDEN var gemenskapen en självklarhet: man var tvungen att komma överens med släktingarna och dra sitt strå till stacken vid byns talkon. Den traditionella sammanhållningen och de gamla banden har på många orter blivit försvagade, därför är gemenskapen något som man aktivt försöker återuppliva.

Gemenskapen har även andra mål än själva resultatet från det gemensamma handlandet. Till exempel det populära fenomenet plogging är ett evenemang där man kombinerar jogging och skräplockning, fysisk träning och gemensam aktion för att snygga upp miljön.

Det finns en lång rad undersökningar som visar att engagemang och sociala relationer förbättrar hälsan och välbefinnandet och förebygger utanförskap. Starka sociala relationer är förknippade med en känsla av förtroende, som är viktigt för att samhället ska

kunna fungera och människorna ska känna sig trygga i sina bostadsområden.

Exempelvis var ett av de centrala resultaten i projektet ASUVA, som statsrådets kansli finansierade våren 2017, att välbefinnandet och livskvaliteten i bostadsområden ökar när samhörigheten bland invånarna och olika former för gemenskapsboende främjas. Tidigare har internationella undersökningar kommit till samma slutsats.

Även om gemenskap nu är något som eftersträvas uppstår inte samhörighet med tvång. Forskare **Miia Kosonen** tycker att folk är benägna att se gemenskaper även där de inte finns: vilket diskussionsforum som helst är inte en gemenskap. Det har aldrig varit lätt att bygga en gemenskap, och det är det inte heller idag.

"Uppkomsten av en gemenskap kräver en stor mängd möten, tid och gärningar – och ofta också lyckliga tillfälligheter."

Jari Hovila och Ari Niemelä (i mitten) organiserar flera slags evenemang, aktiviteter och talkon i Halkosaari byförening.

Byaktivister skapar gemensamma aktiviteter

Även om det gemensamma engagemanget i grannskapet har falnat är det möjligt att hitta glöden igen. Jari Hovila från Seinäjoki uppmuntrar till gemensamma aktiviteter. De ger glädje till alla.

Halkosaari i Seinäjoki är en av Finlands barnrikaste byar med tanke på invånarantalet. Byn har cirka 250 hushåll och tidigare fanns där också en livlig byaverksamhet, men i början av 2000-talet tynade den bort.

År 2016 började en grupp föräldrar som hade barn i samma skolklass återuppliva det gemensamma agerandet. Två av dem, **Jari Hovila** och **Ari Niemelä**, satte igång att organisera barnjippot Muksurieha med redskapsbana och ponnyridning.

Numera håller Niemelä ordförande-klubban i Halkosaari byförening och Hovila är vice ordförande och kassör. Vid sidan av att ordna barnevenemang har föreningen byggt en skateboardpark

och en frisbeegolfbana. Nästa projekt är en minigolfbana.

"Tanken är att man inte alltid ska behöva åka till centrum, utan att det finns olika saker att göra i den egna byn också", säger Niemelä.

Föreningen håller varje år ett stort lotteri. Skoleleverna knackar dörr och säljer lotter, och intäkterna går till klassresor. Byföreningen stöder också daghemmets utflykter.

Jari Hovila vill uppmuntra dem som önskar mer gemensamma aktiviteter i sitt bostadsområde att sätta tanken i verket. Man kan börja med en liten kompisgrupp. Det lönar sig också att modigt fråga företag om de vill bli sponsorer.

Byföreningen i Halkosaari har finansierat sin verksamhet dels med utvecklingsbidrag från kommunen och dels med frivilligarbete och donationer samt med reklamintäkter från företag.

"Vi hade inte heller några kontakter, utan vi har fått stödet genom att helt enkelt fråga och erbjuda goda argument. Bäst är det om man har en bra historia i bakgrunden: varför är det en god idé att stötta oss?"

Det är inte en alltför stor skara som deltar i det konkreta arbetet vid evenemangen, men inför det senaste barnjippot tycktes det vara lättare än förr att hitta ett 30-tal vuxna.

Byföreningen arrangerar också talkon, där man snyggar upp grannskapet, eller motionstillfällen, såsom gemensamma löprundor. Som flest har de varit 18 löpare.

De gemensamma aktiviteterna har även gett Hovila och Niemelä nya vänskapsrelationer. De aktiva i föreningen har blivit betrodda personer som folk kontaktar i allehanda ärenden och som agerar språkrör mellan byborna och skolan och daghemmet.

Vi har säkert de tjockaste telefonböckerna i byn." ■

Kolneutrala företag är vinnare

Mari Pantsar från Sitra uppmanar både stora och små företag att satsa på ekologisk hållbarhet om de vill vara framgångsrika även i framtiden.

Text **SIRKKU SAARIAHO** Bild **VUOKKO SALO**

Nu är det dags för handling. Munkväder och vackra tankar räcker inte längre. **Mari Pantsar**, som leder Sitras forskning inom kolneutral cirkulär ekonomi, talar klarspråk.

Pantsar har pratat om ett ekologiskt hållbarare och mer konkurrenskraftigt samhälle i tjugo år. Just det – de två termerna hör idag tätt ihop.

Att konsumenterna gör klimatsmarta val räcker inte, utan företagets roll är avgörande för att klimatmålen ska kunna uppnås och jordens framtid säkras. Ett koldioxid neutralt företag ger bara så mycket koldioxidutsläpp som det kan kompensera.

Man ska inte underskatta konsumenternas klimatmedvetenhet och ansvarsfullhet.

Den ekologiska hållbarheten kan enligt Pantsar inte längre vara ett mål eller alternativ för ett företag, den måste vara en utgångspunkt. Samtidigt är den en viktig källa för konkurrenskraft.

”Ekologisk hållbarhet och koldioxidneutralitet är en fråga om liv och död för företag. I fortsättningen kan bara

de företag som är koldioxidneutrala och skapar rena lösningar vara konkurrenskraftiga och klara sig på marknaden. Och konkurrenskraftigast är de som överträffar lagens krav på ekologisk hållbarhet”, säger Pantsar.

Man ska inte heller underskatta konsumenternas klimatmedvetenhet och ansvarsfullhet. Att en produkt har lång livscykel, kan repareras och återvinnas, är viktiga kriterier för dem.

Pantsar ger finländarna beröm för att vi redan kommit en bra bit på vägen mot den koldioxidneutrala cirkulära ekonomin. Det har varit kutym sedan länge av flera skäl: vårt geografiska läge och klimat samt våra naturresurser.

Lösningar som ursprungligen har uppstått av tvång har lagt grunden till en produktion som är renare än i många andra länder.

”Eftersom Finland inte har egna fossila bränslen, olja, kol eller gas, har industrin varit tvungen att hitta på energieffektiva lösningar. Man har utvecklat källor av förnybar energi för att kompensera avsaknaden av fossila bränslen. Man har gjort en dygd av nödvändigheten och samtidigt skapat förnuftig affärsverksamhet.”

Som exempel nämner hon skogsindustrin som är en traditionell tung

industri. Där har man redan under flera årtionden utvecklat bioenergi, samproduktion av el och värme, lösningar för avfallshantering samt rengöring av vatten och hantering av avfall.

Samtidigt uppstod en exportprodukt, cleantech, miljötekniskt kunnande för främjande av hållbar användning av naturresurser.

”Efterfrågan på cleantech på världsmarknaden är oändlig. Det lönar sig att ta steget ut på den globala marknaden om det bara är möjligt”, uppmuntrar Pantsar.

En utmaning är att de globala problemen är stora, men de finska företagen är små. Lösningen är samarbete och olika samarbetsnätverk och -företag.

De ekologiska hållbara lösningarna är ofta dyrare än de andra. Så ska det inte vara, tycker Pantsar.

”Där har lagstiftningen misslyckats. Staterna ska skapa en affärsmiljö där hållbara och ekologiska lösningar är förmånligare för både konsumenter och företag.”

I praktiken skulle det kunna innebära skattelösningar eller incitament för företag.

”Nu när klimatkrisen hotar att spåra ur behövs effektiva styrmetoder.” ■

Mari Pantsar

Sedan 2014 direktör för Sitras forskningstema Koldioxid-neutral cirkulär ekonomi, som ska staka ut vägen mot ett ekologiskt hållbarare och konkurrenskraftigare Finland.

Har cirka tjugo års praktisk erfarenhet av ledande positioner inom utveckling av cleantech-affärsverksamhet både i näringslivet och inom den offentliga sektorn. Sitter i styrelsen i flera företag.

Filosofie doktor. Har docentur vid Helsingfors universitet och Villmanstrands tekniska universitet.

Sov gott!

En återhämtande sömn är en viktig del av människans välbefinnande. Hur gott du sover påverkas av många faktorer. Ofta spelar även sovrumsinredningen och andra små ting i hemmet en stor roll.

Text **JOHANNA TILUS**

5
tips för
sund
sömn

1 Helga sovrummet åt sömn

STÄLL INTE arbetsbordet i sovrummet för att inte ha arbetet i tankarna – och framför ögonen – när du somnar och vaknar. Håll även underhållningselektroniken borta från sovrummet. Då kan det överraskande också dyka upp extra tid för närhet och ömhet – eller en avslappnande lästund.

Grötkastrullen står och väntar på att bli diskad för imorgon bitti, och så är ett par mejl fortfarande obesvarade... När dygnets timmar inte räcker till kan det kännas lättast att pruta på nattsömnen. Men det är en dålig idé.

”I sömnen återhämtar sig kroppen från påfrestning och stress, och en långvarig sömnbrist ökar risken att insjukna i typ 2-diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar, Alzheimers sjukdom och depression. Även en vanlig förkylning drabbar en lättare om immunförsvaret inte är

i skick”, säger **Tarja Stenberg** som är docent vid Helsingfors universitet.

Stenberg har fått Europeiska sömnforskningssällskapets vetenskapspris Pisa Sleep Award, och kan också komma med goda nyheter.

”Kroppens centrala klocka, som finns i hypotalamus i hjärnan, går att ställas om med hjälp av ljus på samma sätt som när man flyttar visaren på en vanlig klocka. Vi kan till exempel dra för gardinerna och på det sättet signalera till kroppen att det är dags att varva ner.”

Även en kvällspromenad eller lätt

BILDER: FOTOLIA

2 Bädda sängen

HÅLL SOVRUMMET I ORDNING och inred med jordnära färger. Blotta frånvaron av visuella stimulanser gör att sinnet lugnar ner sig. Möblera sparsamt. Inred bara med sådant som du verkligen tycker om: kanske några växter, din favorittavla eller en vacker läslampa.

3 Undvik blått ljus

FÖRSÖK HÅLLA EN REGELBUNDEN SÖMNRYT. Om du vill lägga dig vid tio på kvällen, stäng av tv:n och de smarta apparaterna senast klocka nio. Om du använder en smart apparat för läsning i sängen – ladda ner en app som stoppar skärmens hjärnstimulerande blåa ljus. Sätt mobilen på ljudlöst, eller helst i flygplansläge. Då slipper du onödiga pling som kan störa din sömn.

stretching hemma före läggdags kan hjälpa en att lugna ner sig och stödja hälsan överlag, men hård träning som frigör stresshormoner borde man sluta med minst två timmar innan man går till sängs.

En vuxen människa behöver i genomsnitt 7,5–8 timmar sömn om natten, men behovet varierar individuellt. Också effekten av insomningshjälpmedel är olika på olika människor.

”Den ena tycker om att sova utan täcke, den andra behöver flanelpyjamas och yllestrumpor utöver täcket.” ■

5 Håll dig i mörkret

SKAFFA MÖRKLÄGGNINGSGARDINER och dimmer till sovrummet. Om du brukar vakna under natten för att gå på toaletten – stör inte produktionen av sömnhormonet melatonin genom att slå på stark belysning, utan montera ett par små nattljus i eluttag längs vägen till toaletten.

Jyrki Elfving från Helsingfors blev förtjust i orkidéer för ett tjugotal år sedan. Sedan dess har han blivit mer och mer uppslukad av intresset. Att sköta om krävande växter har de senaste åren blivit en stor trend också ute i världen.

Text **ELLA PESONEN** Bilder **KAISU JOUPPI**

"Min dröm är att se en snödrottnig på Himalaya"

Hemma hos Jyrki Elfving, 55, växer åttio orkidéer. Orkidéer är känsliga och lite mystiska växter som ibland endast sällan låter sina blommor skymta fram. Just det är den tändande gnistan till intresset.

Jag har alltid varit intresserad av att sköta växter. Redan från unga år har jag hållit på med kaktusar, suckulenter och bonsaiträd. Orkidéerna var först bara ett extra inslag i det hela, men sedan fastnade jag för dem. Kanske för att de är så intressanta.

Min första orkidé köpte jag på Stockmann i Helsingfors. Den var en helt vanlig brudorkidé, *Phalaenopsis*. Precis sådan som de flesta först tänker på när de hör ordet orkidé.

På den tiden var den något speciellt, men inte längre. Nu är den den vanligaste av mina orkidéer, men ändå den käraste. Lite som Joakim von Ankas första krona.

Det finns uppskattningsvis 15 000–35 000 olika orkidéarter. Hemma har jag cirka 80 av dem. De flesta av mina orkidéer är naturliga arter från Sydamerika och Asien. Fast min första orkidé är ett undantag – den är en hybrid eller korsning mellan flera arter. Jag kallar den för den blandrasiga.

Jag har köpt mina orkidéer i specialaffärer i Finland och utomlands och beställt dem direkt från odlare. Några lär ha beställt dem på nätet också. De dyraste landar på cirka fyrtio euro, de billigaste kostar ett par euro.

”Några av mina orkidéer har inte blommat en enda gång ännu. Det gäller att ha tålamod.”

Inaturen förekommer orkidéerna i vitt skilda miljöer från tropiska regnskogar till Himalayas snötäckta sluttningar. Så det är inte alls givet att de går med på att leva i en lägenhet i Kasberget i Helsingfors.

Avgörande är temperatur, fuktighet och belysning. Hemma har jag barkkross eller vitmossa som växtunderlag. De är lätta att hålla fuktiga och luftiga. En orkidé mår bäst framför ett värmelement, medan en annan stortrivs vid vädringsfönstret.

Jag badar växterna en gång i veckan i en halvtimme. Att vattna dem tar 3–4 timmar. Oftast är det jag som sköter växterna, men ibland hjälper min fru till. Mina söner, som är 19 och 23 år, deltar i mindre grad.

Jag pratar inte med mina orkidéer och de har inga smeknamn. Det får räcka med vatten och ljus.

Orkidéerna blomstrar för det mesta på våren, på hösten och vid nyår. Jag börjar alltid vänta redan tidigt på våren på att någon av dem ska slå ut.

Ibland får man vänta hela året och även ett eller två år till. Några av mina orkidéer har inte blomstrat en enda gång ännu. Det gäller att ha tålamod när man håller på med orkidéer.

Till slut får man lön för mödan, och blommorna slår ut. Blomningen kan fortsätta ett par veckor eller ett halvt år.

Något av det bästa med det här intresset är den täta gemenskapen. Jag har länge varit med i Finlands Orkidéförening, och i år blev jag vald till ordförande.

Det fina med föreningen är att vi där får sällskap och råd av varandra. Medlemmarna kommer från många olika bakgrunder och yrken. Själv arbetar jag som anskaffningschef hos Neste.

Vi träffas en gång i månaden. Vi arrangerar föreläsningar, gör utflykter kring orkidéteman och beställer orkidéer från odlare tillsammans. Ibland håller vi växtbytarkvällar. De är verkligen roliga händelser som jag ser fram emot.

Vi har även lyckats skapa en ny hybridart, vilket är sällsynt. Vi är en av de få föreningar i Europa som har en egen registrerad växt.

Vår orkidé heter *Cattleya Finsoc*. Den bär en vit blomma som är rödaktig inuti. Våra medlemmar har några tiotal exemplar av den. Vi kanske skulle kunna ordna en sammankomst för dem någon gång.

Orkidéutställningar hör till de finaste stunderna för oss orkidéintresserade. Vi arrangerar dem vartannat år, nästa gång i oktober i Helsingfors. Dit kommer våra medlemmar från hela landet med sina blommor i alla möjliga färger.

Jyrkis tips till orkidéintresserade:

Det går bra att börja med en brudorkidé. ”Den är ett säkert val. Den är lätt att hitta. De säljs även i många vanliga dagligvarubutiker.”

Informera dig på internet och läs facklitteratur. ”På nätet hittar man massor med goda odlingsanvisningar. Kom ihåg åtminstone det här: Välj ett annat växtunderlag än mylla och sköt om dina växter regelbundet.”

Bli medlem i Finlands Orkidéförening. ”Alla är välkomna. Årsavgiften är bara några tior. Vi hjälper, ger råd och delar med oss av tips.”

Ibland kommer det utställare även från Estland, Ryssland eller Sverige. I praktiken reser alltså orkidén med sverigebåten i en pappkartong.

På utställningarna koras segraren, men annars betygsätter vi inte växterna. I andra länder är det vanligt att man dömer orkidéer som hundar på hundutställning.

Ett par gånger har jag flyttat med orkidéer. Det är inte så krångligt: man bara packar ner växterna i plastlådor. De påverkar inte heller inredningen så värst mycket: de står lite här och där, och i sovrummet och köket har jag dem i vitrinskåp av glas.

Om man åker på semester ska man be någon att sköta dem. Ett tiotal dagar klarar de själva, men inte längre.

I naturen har jag bara sett finska orkidéer, såsom Jungfru Marie nycklar. Dem kan man se när man vandrar i skogarna till exempel i Esbo och Lojo.

Jag drömmer om att få se en snödrottningorkidé blomma på en bergssluttning på Himalaya. Det skulle vara perfekt.” ■

Modigt mot det nya

Text **ELLA PESONEN** Bild **MIKKO LEHTIMÄKI**

*Vasa Elektriska har förnyat sin strategi, sin vision och sina värderingar. Verkställande direktör **Stefan Damlin** tycker att det är viktigt att företaget vågar pröva på nytt och utveckla branschen – i samverkan med sina kunder och samarbetspartner och med respekt för miljön.*

1 Vilka är Vasa Elektriskas nya värderingar?

"Ambition, passion och gemenskap. Vi har valt ut värderingarna tillsammans med vår personal. Ambition betyder att vi letar efter lösningar i stället för problem. Passion innebär att vi är stolta över vårt arbete, vi brinner för det vi gör och är redo att pröva nya saker också på kreativa sätt. Gemenskapen syns i samarbetet med det egna teamet såväl som med samarbetspartner och kunder

– tre hjärnor ger ofta bättre resultat än bara en. Att arbeta tillsammans vidgar också vyerna."

2 Hur visar sig den nya visionen "modig förnyelse tillsammans" i det vardagliga arbetet?

"Vi vill skapa nya lösningar och produkter för branschen och erbjuda våra partner en plattform där de kan testa nytt. Tillsammans med våra kunder vill vi få fram vilka nya mervärdesskapande energitjänster vi kan erbjuda. El är så starkt närvarande i allas våra liv – även i form av nya saker, så som elbilar.

Vi utnyttjar ny teknologi t.ex. genom att experimentera med att ansluta smarta fastigheter till ett flexibelt energisystem. Exempelvis planerar vi just nu

nya omvälvande sätt att lagra och spara energi.

3 Hur siktar företaget på framtiden?

"Vi strävar efter att i framtiden bara använda förnybara energikällor i produktionen. El från vind- och solkraft blir allt populärare – det ser man redan ute i världen.

För mig personligen är det viktigt att minska mitt koldioxidavtryck, och jag uppmanar också mina medarbetare att göra detsamma. Jag fick höra att jag genom att byta till vindel, elbil, tåg-resor och bergvärme kan minska mitt koldioxidavtryck med hela 75 procent. Jag bytte till vindel med detsamma.

Vi håller på att ta fram en mobilapp med vilken våra kunder kan följa sin energiförbrukning och sina utsläpp. Jag tycker att det också hör till ett energibolags uppgifter att informera kunderna om deras koldioxidavtryck. Små gärningar kan göra stor skillnad!"

Namn: **Stefan Damlin**
Arbete: **Verkställande direktör**
Utbildning: **Ekonomie magister**
Familj: **hustrun Inger, sönerna Robin, 22, och Anton, 19, samt katten Martha**
Fritidsintressen: **skidåkning och joggning**

Utsläppsfri energi

SÅ GOTT SOM 65 procent av den el vi sålde år 2018 var utsläppsfri och mer än 30 procent kom från förnybara energikällor.

Elens specifika värde på koldioxidutsläppet var 225 g/kWh. Vid elproduktionen uppstod 0,8 mg förbrukat kärnbränsle per kWh.

Den av Vasa Elektriskas år 2018 sålda elen enligt energikälla:

32,7 %

förnybara energikällor

36,2 %

fossila energikällor

31,1 %

kärnkraft

SÅ TAR DU HAND OM

Din diskmaskin

Fyra tips för ren disk.

1 | Ta bort matrester från disken innan du ställer in den i maskinen och rengör avloppsfiltret i samband med att du plockar ur disken. En diskmaskin är ingen avfallskvarn: matresterna samlar sig inuti maskinen, ger obehaglig lukt och försämrar diskresultatet. När du ser till att diskmaskinen används rätt får den längre livslängd och större serviceåtgärder behövs mer sällan.

2 | Gör en snabbservice regelbundet: lossa och rengör avloppsfiltret och torka kanterna och tätningarna kring diskmaskinslocket med en trasa fuktad med handdiskmedel och vatten. Kontrollera spolarmarna och rengör dem vid behov med en flaskborste. Använder du diskmaskinen dagligen är det bra att göra en snabbservice varje vecka.

3 | Variera diskprogram: kör ett varmt eller långt program ibland. Det håller maskinen renare. Läs bruksanvisningen noga: vissa diskmaskinsmodeller kan ha speciella program för underhåll av maskinen eller sensorer som larmar om maskinen är smutsig.

FOTOLIA

4 | Gör en avkalkning med citronsyra. I Finland är ledningsvattnet oftast mjukt och kalkavlagringar bildas inte så lätt. Vid kusten kan vattnet ändå vara hårdare. Om glaset ser grå ut efter en diskomgång kan det vara ett tecken på att en avkalkning är på sin plats. Dosera 2–3 matskedar citronsyrepulver i facket för diskmedel och kör ett varmt diskprogram. Du kan även lägga rena stålkastruller eller bestick i maskinen så de återfår sin glans. Kör till slut ett vanligt diskprogram med maskindiskmedel.

Tipsen gavs av forskare Tarja Marjomaa på TSS Työtehoseura.

Extra piff i gatubilden

OVANFÖR Vasa Resecentrum nära Viadukten har förbipasserande sedan sommaren fått beundra en transformatorstation som har kamouflerats med en trevlig bild av björkskog. Bara ett stenkast därifrån står en annan konstnärlig station dekorerad med målningar av **Päivi Arenius**.

Sök till vårt pilotprojekt och spara på elkostnader!

I **SOMMAR VALDES** de 30 första Vasa Elektriska-kunderna till vårt pilotprojekt kring styrning av hemmets energiförbrukning. Du kan också söka till projektet om du har eluppvärmning, är kund hos Vasa Elektriska och bor inom Vasa Elnäts distributionsområde.

De som är med i projektet får under ett års tid använda sig av en utrustning som styr och optimerar energiförbrukningen i deras hem. Med utrustningen kan man även t.ex. skruva ner värmen hemma när man är bortrest och på det sättet spara på energikostnader.

Avsikten med pilotprojektet är att undersöka konsumenternas möjligheter att bli en del av energisystemet och inverka på förbrukningstoppar. Det hjälper oss att öka de förnybara energikällornas andel i energiproduktionen. Under projektets gång samlar vi in information och erfarenheter som ska hjälpa oss att utveckla nya energitjänster. Stort tack till alla deltagare!

FOTOLLA

Belys hösten med läslampa 2.0

HÖSTEN ÄR SÄSONGEN för myslampor. En het trend är att hänga en takarmatur som en läslampa vid sängen. Som läslampa passar nästan vilken takarmatur som helst. Den ska hänga i samma höjd som en vanlig läslampa: så pass lågt att det går att läsa i dess ljus men utan att det bländar. Sladden behöver inte gömmas, utan den får synas som en del av inredningen. Den populäraste sladdfärgen är svart, den trendmedvetna väljer en textilsladd.

Solskenshumör och jubelstorm

Följ oss
i sociala
medier

UNDER VÅREN och sommaren gav sig Vasa Elektriska ut på gatorna för att leta efter solskenshumör och positiv energi hos folk. Och det hittade vi mängder av! Vi fick till vår stora glädje ett tjugotal förbipasserande att lufta sitt soliga humör för oss och våra följare på sociala medier. Gå in på Instagram och se deras konststycken

#vasaenergisombäst

ENERGYCITY 2019:

**KESTÄVÄ KEHITYS
HÄLLBAR UTVECKLING**
> RELOADED

VASAAN SÄHKÖ
VASA ELEKTRISKA

@Vaasa/Vasa 24.10.2019

Välkommen till Energycity!

I ÅR ÄR DET TREDJE GÅNGEN som Vasa Elektriska anordnar Energycity, ett evenemang med nya fräscha perspektiv och inspirerande talare. Denna gång är temat hållbar utveckling. Evenemanget äger rum i Vasa den 24 oktober, och vi har reserverat 50 platser för våra kunder. Läs mer och anmäl dig på vasaelektriska.fi/energycity2019.

E-fakturan gör vardagen snäppet enklare

Utnyttja din kundförmån

När du får räkningen som e-faktura behöver du inte knappa in långa referensnummer eller oroa dig för när posten kommer. Du kan själv bestämma om du vill få räkningen oftare än vanligt, till och med 12 gånger i året.

Beställ e-fakturan och delta i utlottningen av S-gruppens presentkort värda 30 euro!

Varje månad fram till årets slut lottar vi ut 10 stycken S-gruppens presentkort bland alla de som beställt e-fakturan. Alla våra e-fakturakunder deltar automatiskt i utlottningen.

Beställ e-fakturan så här

- 1 Logga in på din nätbank.
- 2 Följ nätbankens instruktioner och beställ ny e-faktura. Välj Vasa Elektriska AB (Vaasan Sähkö Oy) som fakturerare. Ange ditt **kundnummer** och **faktureringsavtalsnummer** som identifieringsinformation.

Kom ihåg att välja rätt betalningsorsak – elfaktura eller fjärrvärmeräkning.
- 3 Om du inte vill godkänna alla fakturor separat, välj automatisk betalning.
- 4 Granska uppgifterna och spara.
- 5 Följande faktura kan ännu komma i pappersformat, men efter det får du dina e-fakturor direkt till din nätbank, där de också arkiveras.

Plast får nytt liv

I Laihela vid Vasa förvandlas plastavfall till olja, som åter blir till råvara för industrin. Den snillrika innovationen av Pohjanmaan Hyötyjätekuljetus Oy är en färsk lösning på plaståtervinningens utmaningar.

Text **ELLA PESONEN**

Bilder **PÄIVI KARJALAINEN**

Små och stora tankar och ett virrvarr av rör som slingrar sig åt olika håll. Så ser det ut i den stora anläggningen hos Pohjanmaan Hyötyjätekuljetus Oy som omvandlar plastavfall till olja.

För många av oss är plastsopor ett besvär, men för Laihela företaget är de en värdefull råvara. Därför låter företags slogan "Don't waste your waste" (Slösa inte bort ditt skräp).

"Att förvandla plast till olja är ett nytt sätt att återvinna och ge plasten ett nytt liv", säger **Mikko Lammi**, företagets VD.

När smörpaket, plastpåsar och annat plastavfall kommer till sophanteringsanläggningen identifierar maskineriet med reflektions- och genomlysningsteknik de olika typerna av plast.

Vissa plaster kan bearbetas mekaniskt till granulat, dvs. små plastkorn som kan användas som råvara i plastindustrin.

Ett av de största problemen i den traditionella plaståtervinningen är dock att många plaster inte kan bearbetas mekaniskt till användbar form.

En lösning på problemet är kemisk återvinning där plasten åter omvandlas till olja.

POHJANMAAN HYÖTYJÄTEKULJETUS OY är en mångsidig avfallsaktör, som bland annat tillverkar olja från plastsopor. Företaget är kund hos Vasa Elektriska.

"Det hela baseras på återvinning av kolväten. När plasten värms upp, avdunstar och destilleras, återgår den till sitt ursprungliga tillstånd. Då är råvaran vid begynnelsepunkten igen, och dess egenskaper är på topp. Hos oss blir avfallet till ny råvara."

Familjeföretaget drivs med passion

Mikko Lammis föräldrar **Tapio** och **Pirkko Lammi** grundade avfallshanteringsföretaget i Laihela 1983. I början utgjordes utrustningen av en traktor-driven avfallspackare och avfallet stjälptes på en soptipp.

"Under de senaste 20 åren har avfallshanteringen gått framåt enormt mycket. Idag kör vi så gott som ingenting till soptippen, utan nästan allt återvinns."

Kemisk återvinning är det nyaste tillskottet till företagets avfallshanteringsystem. Pyrolysanläggningen för kemisk återvinning uppfördes 2017.

Mikko Lammi har varit med i familjeföretaget ända sedan han var en liten pojke. I sitt arbete drivs han av passion.

"Det här är en kul bransch eftersom vi hela tiden försöker skapa någonting bättre tillsammans. Vi behöver nya sätt att återvinna för att vi ska kunna stödja hållbar utveckling och ta hand om miljön."

Lammis egen son **Viljami** går i första klass. Kanske ser vi honom en dag vid rodret i företaget.

"Han är ibland för intresserad av vad vi gör i företaget, och jag måste säga åt honom att gå och leka i stället. Men det har alltid varit så hos oss att pappor har

hjälpt sina söner i deras arbete. Vi hjälps åt – ända till slutet."

Uppfinningen väcker intresse även utomlands

Ute i världen är man på många håll på efterkälken jämfört med Finland när det gäller återvinning. Särskilt plast återvinns mycket lite. Därför får Laihela företaget många intresserade förfrågningar från utlandet – i synnerhet från u-länder där återvinning i praktiken inte existerar.

"Där ligger avfallet ofta spritt på bergssluttningar, i öknerna och på stränder."

Lammi skulle gärna vilja föra finsk avfallshanteringskompetens till u-länderna. Han ser plast först och främst som en nedskräpningsfråga snarare än ett klimatproblem. Plast är inte bara av ondo, utan den har även många fördelar.

"Många livsmedel håller sig bäst i en plastförpackning. Om man tog bort plasten och matvarorna förfors skulle det kanske vara ett större problem för klimatet än själva plastförpackningen. Det viktiga är att stoppa nedskräpningen och se till att plastförpackningen inte hamnar i havet."

I planerna finns även fler pyrolysanläggningar i Finland. Lammi är också intresserad av andra sopor som kan förvandlas till olja. Man har redan experimenterat med hönsfjädrar.

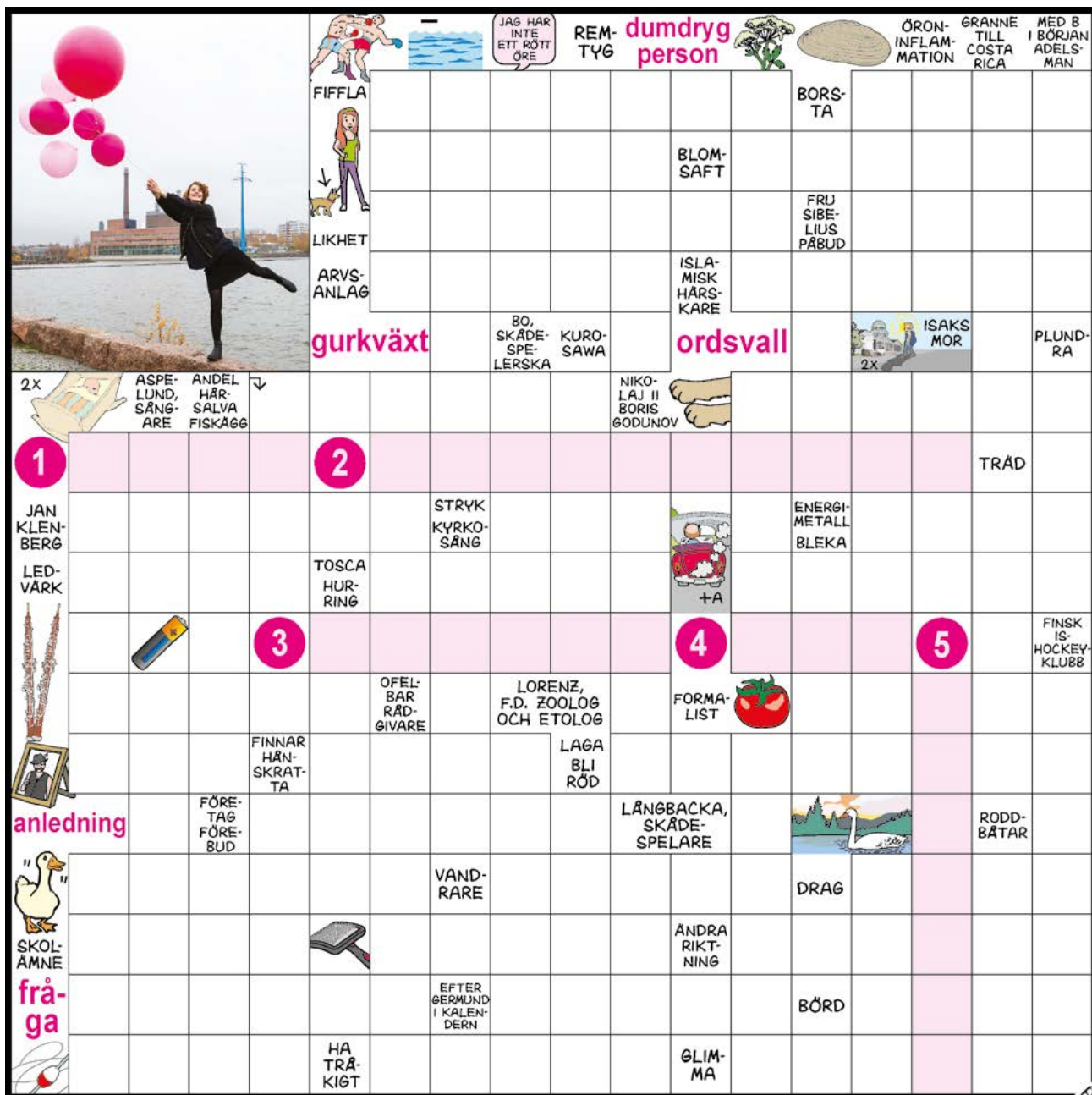
"Olja kan tillverkas från praktiskt taget vilket organiskt ämne som helst. Ett hinder på vägen är dock att det också borde vara hållbart. Det går att framställa diesel från trä, men då kostar en liter lika mycket som en flaska god champagne på Alko." ■

VD Mikko Lammi köper en plastkasse i butiken med gott samvete för han vet var den hamnar till slut.

PLASTENS RESA | Plastsoporna sorteras maskinellt för vidare bearbetning. I avfallsbergen finns all slags plast – allt ifrån bärkassar till vattenkannor. Glasflaskorna på bilden innehåller olja som är tillverkad från plast. Även om Matti Lammi redan har axlat VD-manteln är pappan Tapio Lammi (överst till höger) fortfarande aktiv i familjeföretaget.

www.sanaris.fi / konstruerat av Alf Simberg, layout Heli Kärkkäinen

NAMN

NÄRADRESS

POSTNUMMER OCH -ORT

TELEFON

Skicka ditt svar senast
27.9.2019 till adressen:
nette@vasaelektriska.fi
eller "Nette-korsord"
Vasa Elektriska Ab,
PB 26, 65101 Vasa

Bland korsord-
lösarna utlottas
**2 st. kökshandduks-
set från Jokipiin
pellava** (värde
cirka 28 €).

**Föregående Nette-
korsords vinnare:**
Sanna Latvakangas,
Koskö
Gun-Mari Back,
Vasa

Kontakt-
uppgifterna
sparas inte
efter att
dragningen
har gjorts.

Couscousgratängen blir din nya favorit

När sommaren lider mot sitt slut blir man sugen på värmande ugnsrätter. En lättlagad couscousgratäng på säsongens grönsaker får en extra kick av fetaost och nordafrikanska kryddor.

Recept **HANNA HURTTA** Bilder **MARI LAHTI, FOTOLIA**

Salt fetaost är en trendig ingrediens i ugnsrätter.

Förbered grönsakerna: Skala butternutpumpen och kärna ur den. Skala bataten och morötterna. Skär grönsakerna i munstora bitar och lägg dem i en ugnform.

Krydda och grädda grönsakerna:

Blanda kanel, spiskummin, paprika och koriander med 3 tsk olja och mixa blandningen med grönsakerna. Tillsätt körsbärstomaterna. Grädda i ugnen i 225 grader och 20 minuter.

Tillaga couscousen: Koka upp vattnet och blanda i couscous. Stäng av värmen, täck kastrullen med ett lock och låt couscousen stå och dra i minst 6 minuter. Rör couscousen fluffig med en gaffel.

Förbered grönkålen: Riv grönkålen från mittstjälken. Gnugga in ½ msk olja och ½ tsk salt.

Till sist: Blanda in couscousen och grönkålen i grönsakerna. Krydda med salt och svartpeppar. Smulna ner fetaosten och lägg den ovanpå. Fortsätt grädda i 5–10 minuter. Dekorera med färsk basilika.

För 4 personer:

½ butternutpumpa (ca 400 g)
1 batat
2 morötter
2 ½ + ½ msk olivolja
1 tsk malen kanel, spiskummin, paprika, koriander
250 g körsbärstomater (klase)
3 dl couscous
3 dl vatten
100 g grönkål
150 g fetaost
salt och svartpeppar
färsk basilika

Passar med allt!

En stadig grönsaksgratäng passar också som tillbehör till kyckling eller fisk.

Nextory

#vasaelektriska @vaasansahko

**Utnyttja din
kundförmån**

Vad ska vi lyssna på idag?

Vasa Elektriska vill bjuda dig på Nextorys ljud- och e-böcker! Läs och lyssna gratis i 30 dagar.

Nextorys utbud utgörs av tusentals böcker och erbjuder alltid nytt att läsa eller lyssna på för hela familjen, från minsting till mormor och mobil till surfplatta. Läs och hör mer på adressen vasaelektriska.fi/kundbonus.

Vasaenergi som bäst.